

2. DÍL

DOTKNĚTE SE SEBE

ANEB

BEZ PRÁCE

NA SOBĚ TO NEPŮJDE

Úvodní kapitola

Tento díl učebnice je tak trochu „volným“ pokračováním dílu prvního – „Psychologie pro doteková povolání“. Ačkoliv – kdo ví.

On totiž ten první díl byl zaměřen hlavně na vzájemné porozumění (bez kterého se sice doteková povolání provozovat dají, ale za moc to nestojí), ale tento díl má v podtitulu uvedeno „bez práce na sobě to nepůjde“, což by mohla být druhá strana téže mince. Jenže.

Jenže posluchači i čtenáři oplývají dotazy. Díky bohu za ně, člověk tak nejspolehlivěji pozná, co skutečně – z oblasti výkonu dotekových řemesel – lidi zajímá. Co je trápí a kde je bota tlačí.

A tak se pomalu narodil tento druhý díl, který sice na ten první navazuje, ale – a v tom je jeho podstatný rozdíl – nebyl jako celek nikdy přednášen či vyučován jako díl předchozí. Druhý díl tedy vznikl převážně na základě dotazů posluchačů a čtenářů.

A tak bych měl vlastně oslovit všechny ty, kteří na přednáškách nemlčeli:

Milí kolegové. Chtěli jste se svými dotazy vlastně podívat na problematiku z druhé strany, z té vaší. Proto zde budou na dalších stránkách uváděny vaše problémy, které vás – asi nejčastěji – při výkonu dotekových řemesel zatěžují. Jste vlastně spoluautoři, neboť JEN v dialogu s kýmkoliv či s čímkoliv lze hledat odpovědi na otázky. A jen zodpovězenými otázkami si můžeme rozšiřovat poznání. Děkuji vám. Nevím, zda zde bude vše, nač jste se ptali. Ale to by nemělo vadit – nechal jsme vám opět v knize dost místa pro vaše poznámky a otázky. Tak – a teď do práce.

I. ČÁST

1. Konflikty

„Život je nepřetržitá řada průšvihů“, říká česká pivní moudrost. Nebudeme s touto filosofií polemizovat. (Ostatně – šlo by to dost těžko, jelikož původní znění této věty jsem poněkud upravil směrem ke slušnější češtině.) Místo toho si společně položme otázku, kolik vlastně z celkového počtu oněch průšvihů byly konflikty.

Zjistíme, že se blížíme takřka číslu 100 %, jelikož všemu, co skončilo jako větší či menší životní průšvih, předcházela srážka čili konflikt. Snad jen ten největší průšvih – smrt člověka – bychom do oněch 100 % nezahrnuli. Ačkoli – není smrt formou konfliktu se životem?

Tak takto se nedomluvíme. Budeme si muset udělat pořádek v chápání výše uvedeného termínu, neboť jak říká jeden můj přítel – příjezd tchyně ještě není konflikt, stačí odpojit zvonek.

a) Co to je?

Konflikt, slovo latinského původu, znamená srážku, střet, střetnutí. Ale pozor – nezjednodušujme si problém pouze na střet dvou lidských jedinců. Obecně vzato, střetávat se může jakákoliv síla, nejen fyzická, ale i názor, tendence, emoce a další.

Z fyziky víme, že síla se váže. Váže se k objektu či k subjektu, na který působí. Působí-li v konfliktu dva lidští jedinci vzájemně na sebe, jejich síla, zejména psychická, se v tomto střetu váže (to znamená, že během trvání konfliktu není jinak využitelná) a časem se i vyčerpává, což mi vůbec nepřipadá jako smysluplný způsob žití.

Na druhé straně jiná skupina vědců (kulturní antropologové) tvrdí, že ty lidské kultury, které se vyvinuly tak, že žijí bezkonfliktně, stagnují ve svém vývoji. (Ačkoli, jak se tedy do určitého vývojového stadia vůbec dostali, že?)

Nu – nechci polemizovat, ale někdy se mi zdá cena za urychlení vývoje lidstva značně přehnaná; v obchodním světě bychom řekli – přímo nemravná.

Neboť je všeobecně známo, že největší skoky v rozvoji vědy a techniky, ve zdokonalení technologií a obecně lidského poznání byly realizovány během válečných konfliktů, během přípravy na ně či jako zkušenost po jejich skončení. Tato historická zkušenost se jeví jako nezvratná, a přesto – jaké štěstí či kvalitu života přináší takto akcelerovaný vývoj, je-li za něj čas od času placena daň života, mnohdy nenarozenými?

Tím se vlastně dostáváme k nejčastější otázce posluchačů, a sice zdali je konflikt pro člověka škodlivý, nebo užitečný. Ač nerad, musím použít obdobnou formulaci odpovědi jako v první části knihy, kde byla obdobná otázka položena ohledně konformity.

Odpověď zní, že je to špatně položená otázka. To, že konflikty nejsou pro psychiku člověka žádný balzám, si řekneme o kousek dále, ale současně – ač neradi – musíme připustit, že konflikty (jakékoliv!) mají povahu akceleratoru urychlujícího nejen vývoj lidských kultur, ale i vývoj mezilidských vztahů. Ale nyní rychle k tomu, jak máme tendenci konflikty vnímat.

Vlastní poznámky na téma „co je to konflikt“:

Nevěříte? Tak poslouchejte:

- Láska nehněvaná není milovaná.
- Co se škádlívá, rádo se mívá.
- Hádka je jako bouře. Přijde a odejde. Ale nejsladší je to smiřování.
- Každá bouře vyčistí vzduch a po bouři je klid.
- Kdo s děvčetem se nepohádá – nemiluje.
- Musíš se umět pohádat; v čem by byla cena tvé dobroty? (Schiller)
- V manželství je třeba se někdy hádat, neboť jen tak se o sobě vzájemně něco dozvíme. (Goethe)
- Manželství je bojiště, nikoliv záhon růží; nejužívanější zbraní jsou zraňující slova. (Stevenson)

Nevím, kde se to v lidském rodu vzalo, to skryté zbožňování toho, čím se lidé navzájem zraňují na duši. Tedy v podstatě konflikty! Bonmoty filosofů jsem ochoten ještě vzít na milost, neboť málo platné, ony své autory živí či živily. Ale oslava konfliktů v lidové moudrosti mě zneklidňuje – že by byl člověk opravdu takovým predátorem i sám sobě?

Takové turzení, že bouře vyčistí vzduch a přinese klid, jsem ochoten přijmout jen s podmínkou, že se nebudu dívat na zmrzačenou korunu topolu, kterou rozčísl blesk, či na hořící výsledky mé práce, uložené ve stodole, kterou jiný blesk téže bouře zničil.

Málo platné, nemohu souhlasit. A nejhorší na tom je, že v podstatě přátelský postoj člověka ke konfliktu není řečen na plná ústa, nýbrž je předkládán tak trochu skrytě, zaobalený do líbivých slov výše uvedeného vzorku lidového moudra.

Jak již jsem řekl – nemohu souhlasit. Tak jako šerm šavlí zanechává jizvy na těle, tak konflikt (= šerm zraňujícími slovy) zanechává jizvy na duši. Ano, já vím – jizvy se

přece jednou zahojí, ale zůstávají, jsou pěkně vidět. A řekl bych, že ty na duši jsou vidět pěkně zblízka.

Člověk si pak ve tři hodiny nad ránem mne spánky, nemůže spát a říká si „proč já vůl tenkrát raději nedržel hubu“. Ale je pozdě. Čas je jako řeka a dvakrát do stejné řeky nevstoupíš – pravil Hérakleitos z Efesu již pěkně dávno. A měl samozřejmě pravdu.

Jeden z mála velmi moudrých lidí, které lidstvo kdy ve svých řadách mělo, říkal pravý opak. Byl to spisovatel, hrabě a ušlechtilý člověk, znající cenu života, a tak žil prostě ve své vesnici Jasná Poljana na Rusi v 19. století. Jmenoval se Lev Nikolajevič Tolstoj. Určitě ho znáte. Pro potěchu mužů napsal překrásný román Vojna a mír a pro ženy neméně krásné dílo Anna Karenina. A samozřejmě řadu dalších.

K jeho dílu se jako ke svým učebnicím hlásili tací spisovatelé moderní Ameriky, jako byl Hemingway či Steinbeck. A Tolstoj svůj názor na konflikt, na hádku, na nelásku vyjádřil obrazně a řekl bych, že velice výstižně. Pokusím se vám ve stručnosti jeho myšlenky na toto téma převyprávět:

Žijete-li spolu v míru a pohodě, nesete v podstatě každé ráno i večer ke svým rtům džbán plný nápoje lásky. Nejsíte-li ohleduplní, džbán vám vyklouzne z prstů, rozbije se o zem a nápoj lásky se vsákne do půdy.

Budete-li dosti pokorní, můžete pokleknout a pokusit se střepy rozbitého džbánu sesbírat. Budete-li trpěliví, podaří se vám slepit nový džbán, a budete-li navíc i šikovní, slepíte džbán tak, že v sobě udrží nový nápoj lásky.

A vaše okolí, které vás pozorovalo, bude pochvalně říkat „no vida, již k sobě našli opět cestu; již zase holoubkové spolu pijí ze džbánu nápoj lásky“.

Ale jen vy dva, každé ráno a večer, uvidíte znovu ty jizvy na džbánu nápoje lásky; jen vy dva a nikdo jiný – kdykoliv poneseš nápoj lásky ke svým rtům.

2. Druhy konfliktů

Filosoficky vzato – konflikt je vždy slabost nebo nedostatek. Nedostatek té pozitivní složky v našem jednání či postojích, kterou řídíme, nebo se alespoň snažíme řídit kroky našeho života.

Latinské slovo „conflictus“ znamená v češtině „srážka“. Docela výstižné, že? Můžeme také říci spor, neshoda, střet. Čili konflikt.

Může být jen ve mně samém – i když slůvko „jen“ není asi na místě, jelikož tento druh konfliktu (tzv. intraperso-nální konflikt) dodává svými nezvládnutými důsledky práci psychologům, někdy i psychiatrům.

Existuje i mezi dvěma lidmi, může přerůst v konflikt mezi více jedinci. Průšvihy málo odhadnutelných konců nastávají, když se dostaví konflikt mezi dvěma skupinami lidí.

Může to být třeba směšné okopávání se tzv. pankáčů s tzv. skiny. Toto okopávání však může mezi politiky přerůst v dokazování si čehosi, co mi připomíná hádání se prvňáčků na školní toaletě – totiž kdo výše dočurá. Politici k tomu bohužel používají pásová vozidla, rychlopalné zbraně a zpitomělé vojáky, kteří vlastně konflikt realizují za dobře schované politiky.

Tak tím se v dotekových povoláních, zaplaťpánbůh, zabývat nemusíme. Nejčastěji se nám vyskytne tendence ke konfliktu mezi dvěma jedinci; někdy na sebe takový konflikt „nabalí“ i více aktérů, ale to je spíše ta horší varianta – varianta nezvládnutého řešení vzniklé konfliktní situace.

Jeden z našich nejlepších expertů na konflikty (doc. Křivohlavý) rozděluje konflikty mezi dvěma jedinci na konflikty představ, názorů, postojů a zájmů. Typický **konflikt**

představ bývá mezi otcem a dospívajícím synem v otázce, co ještě je a co již není slušným chováním. Představu o **názorovém konfliktu** získáme například v neděli po obědě, pokud někdo z rodiny pustí televizi s tzv. diskusními pořady na tzv. politická témata. **Konflikt postojů** nám může reprezentovat spor o to, zda zelený přeliv na vlasech slečny odnaproti je vkusný, či nikoliv.

Tento druh konfliktu je velmi často jakýmsi mezigeneračním evergreenem. Mám v živé paměti postihy mé generace za účes à la Beatles či za holdování rokenrolu na odpoledních tanečních zábavách. (Naši dědové prý byli obdobně perzekuováni za odvahu nosit opasek, nikoliv šle, jinak řečené kšandy.)

Nejproduktivnějším tvůrcem mezilidských katastrof a bořitelem lidských vzájemných vztahů jsou konflikty zájmů. Je to celkem pochopitelné – zájmy jsou vnějším odrazem naší vnitřní motivace. A jak jsme si v předešlé knize vysvětlili, je to síla, která nás vede životem k našim cílům. Takže střet zájmů bývá přechásto vnímán jako ohrožení cílů – ať již podstatných, či dětinských. Ačkoliv – on ten charakter cíle v projevu navenek zase tak moc vidět není. Každý cíl opřený o motivy je zajištěn i emocemi, a tak konflikt zájmů bývá často silně emotivně prožíván. Vnitřně a bohužel i navenek – a hlavně negativně.

Jenže to je přesně to, co ve výkonu dotekových povolání vůbec nepotřebujeme. A navíc – on totiž každý konflikt vytváří tenzi, napětí. Snad nepochybíme, řekneme-li, že konflikt zájmů nejvíce.

Ale to je přece opak toho, čeho chceme dobrým výkonem dotekového povolání dosáhnout – totiž pěstování pohody v mezilidských vztazích, snižování napětí v člověku samém, a tím i mezi lidmi navzájem. A tak řekli-li jsme v předešlé kapitole, že konflikty nejsou ani nic hezkého,

